

Lidia Brodowski¹

Ekstradycja obywatela w świetle Konstytucji RP i wybranych umów międzynarodowych

Słowa kluczowe: obywatelstwo, ekstradycja, ekstradycja a Konstytucja RP, ekstradycja a obywatelstwo

Keywords: citizenship, extradition, extradition and the Constitution of the Republic of Poland, extradition and citizenship

Streszczenie

Artykuł podejmuje problematykę ekstradycji obywatela polskiego w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wybranych umów międzynarodowych oraz charakteru, zakresu i znaczenia obywatelstwa w korelacji z potencjalnym wydaniem. Prezentuje poszczególne sposoby ujmowania kwestii obywatelstwa osoby objętej wnioskiem o wydanie przez normy rangi konstytucyjnej wybranych państw i regulujące obrót ekstradycyjny, reprezentatywne umowy międzynarodowe. Celem artykułu jest analiza wiążących norm w zakresie wskazanej problematyki, zarówno tych które kwalifikują obywatelstwo jako obligatoryjną przeszkodę ekstradycyjną, jak i tych które nadają jej charakter przeszkody względnej. W ramach pracy zastosowano tradycyjnie wykorzystywane w naukach prawnych metody badawcze, a mianowicie metodę formalno – dogmatyczną, metodę komparatystyczną oraz metodę historyczno – prawną.

¹ ORCID ID: 0000-0001-7828-868X, doktor habilitowany, Uniwersytet Rzeszowski.
E-mail: lidhal@wp.pl.

Abstract**Citizen Extradition in the Light of the Constitution of the Republic of Poland and Selected International Agreements**

The article deals with the issue of extradition of a Polish citizen in the light of the Constitution of the Republic of Poland and selected international agreements as well as the nature, scope and significance of citizenship in correlation with a potential extradition. It presents the methods of presenting the issue of citizenship of the person covered by the application for the issuance by the constitutional norms of selected states and regulating the extradition turnover of representative international agreements. The aim of the article is to analyze binding norms in the scope of the indicated issues, both those which qualify citizenship as an obligatory obstacle to extradition and those which give it an optional character. As part of the work, the research methods traditionally used in legal sciences were used, namely the formal-dogmatic method, the comparative method and the historical-legal method.

✱

I.

Artykuł zawiera rozważania dotyczące prawnych uwarunkowań dopuszczalności ekstradycji obywatela polskiego oraz charakteru, zakresu i sposobów ujmowania przez normy konstytucyjne wybranych państw i regulujące obrót ekstradycyjny umowy międzynarodowe, obywatelstwa osoby objętej wnioskiem o wydanie. Celem artykułu jest analiza wiążących norm w tym zakresie, zarówno tych które kwalifikują obywatelstwo jako bezwzględną przeszkodę ekstradycyjną, jak i tych które nadają jej względny charakter. Główna teza pracy wyraża się w twierdzeniu, że fakultatywne ujęcie przeszkody obywatelstwa w kontekście ekstradycji w normach konstytucyjnych i umowach międzynarodowych warunkuje skuteczną współpracę w zakresie zwalczania przestępczości. W pracy zastosowano tradycyjnie wykorzystywane w naukach prawnych metody badawcze, metodę formalno-dogmatyczną, komparatystyczną oraz historyczno-prawną.

Obywatelstwo² osoby, o której ekstradycję wystąpiono, stanowi istotną kwestię dla państwa, do którego wystąpiono z przedmiotowym wnioskiem. Obywatelstwo może stanowić podstawę do odmowy ekstradycji, a w sytuacji, gdy kilka państw wystąpiło z wnioskiem o ekstradycję tej samej osoby, obywatelstwo może przesądzać o pierwszeństwie jej przyznania³.

Obywatelstwo jest weryfikowane przez państwo, które jest adresatem wniosku o ekstradycję. Momentem właściwym do ustalenia obywatelstwa danej osoby, jest moment podejmowania decyzji o ekstradycji. W przypadku podwójnego lub wielorakiego obywatelstwa, istota poruszanej kwestii sprowadza się do ustalenia czy osoba, której dotyczy wnioski, posiada również obywatelstwo państwa wezwanego. Możliwe jest także rozstrzygnięcie o pierwszeństwie obywatelstw, w oparciu o zasadę efektywności, która zobowiązuje do przyznania pierwszeństwa obywatelstwu państwa, z którym dana osoba jest ściślej związana⁴.

Z reguły ekstradycji podlega osoba będąca obywatelem państwa występującego z wnioskiem o ekstradycję lub państwa trzeciego. Problematiczna jest natomiast kwestia wydawania własnych obywateli⁵, która doprowadziła do ukształtowania dwóch podstawowych stanowisk dotyczących wskazanego zagadnienia. Pierwsze z nich zakłada, że posiadanie przez osobę, której dotyczy wnioski o ekstradycję, obywatelstwa państwa, do którego zwrócono się z takim wnioskiem, nie powinno stanowić przeszkody ekstradycyjnej. Drugie natomiast hołduje tezie bezwzględnego zakazu ekstradycji własnych obywateli.

² Więż prawna między jednostką a państwem, z której wynikają określone prawa i obowiązki, zob. *Wielka encyklopedia prawa*, t. IV, *Prawo międzynarodowe publiczne*, red. J. Symonides, D. Pyć, Warszawa 2014, s. 297. Szerzej np. D. Pudzianowska, *O istocie instytucji prawnej obywatelstwa*, „*Studia Biura Analiz Sejmowych*” 2015, nr 4(44), s. 9–37 czy J. Durczak, *Pochodne formy nabycia obywatelstwa oraz jego utrata w systemach prawnych Polski i Niemiec. Kwestia obywatelstwa kobiet zamężnych*, „*Acta Erasiana X. Z badań nad prawem, administracją i myślą polityczną*” 2015, s. 149–170.

³ B. Wierzbicki, *O azylach i ekstradycji przestępców*, Warszawa 1982, s. 109.

⁴ Z. Knypl, *Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 1975, s. 50–52.

⁵ B. Wierzbicki, *Zagadnienia współpracy państw w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości*, Białystok 1986, s. 23–24, M. Mozgawa-Saj, *Ekstradycja w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2015, s. 134–136.

Państwa, które prezentują koncepcję terytorialności prawa karnego, nie stawiają przeszkód do wydawania własnych obywateli, natomiast państwa rozciągające zakres obowiązywania prawa karnego na swych obywateli niezależnie od miejsca popełnienia przez nich przestępstwa (koncepcja personalna), odmawiają ich wydawania w drodze ekstradycji⁶.

Zdecydowanie mniejszą grupę stanowią państwa, które nie przeprowadzają żadnego rozróżnienia z uwagi na obywatelstwo i wydają każdą osobę, która popełniła za granicą przestępstwo uzasadniające ekstradycję (np. Wielka Brytania i Stany Zjednoczone)⁷.

Przedstawione dwa przeciwstawne stanowiska państw, oparte na zasadzie wydawania własnych obywateli bądź zakazie ich wydawania, mogą ulegać pewnym modyfikacjom, poprzez uzależnienie ewentualnej ekstradycji własnego obywatela od spełnienia określonego warunku.

II.

Znacząca liczba państw uznaje obywatelstwo za bezwzględną przeszkodę ekstradycyjną przyjmując zasadę nie wydawania własnych obywateli, lecz ich karania za przestępstwa popełnione za granicą⁸. Od XIX w. zasada nie wydawania własnych obywateli była wprowadzana niemal powszechnie do umów zawierających postanowienia odnoszące się do ekstradycji⁹.

⁶ M. Płachta, *Zakaz ekstradycji obywateli polskich w Konstytucji i nowym kodeksie postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 3, s. 36–37.

⁷ Doktryna anglosaska od lat uważa przeszkodę obywatelstwa wręcz za formę „ksenofobii prawnej”, SA Williams, *Nationality, Double Leopardy, Prescription and Death Sentence As Bases for Refusing Extradition*, „International Review of Penal Law” 1991, no. 62, s. 259. Szerzej na temat praktyki Stanów Zjednoczonych zob. np.: M.C. Bassiouni, *International Extradition: United States Law and Practice*, New York 2007, s. 588–594; M. Płachta, *Prawne zagadnienia ekstradycji Edwarda Mazura*, „Palestra” 2008, nr 5–6, s. 55–57.

⁸ Analiza 163 umów ekstradycyjnych, której dokonał I.A. Shearer wykazała, że 98 umów zawiera bezwzględny zakaz ekstradycji obywateli, 57 traktuje obywatelstwo jako fakultatywną przesłankę odmowy wydania, a tylko 8 nie czyni z obywatelstwa przeszkody ekstradycyjnej. I.A. Shearer, *Extradition in International Law*, Manchester 1971, s. 96.

⁹ Zob. np. art. 63 ust. 1 Umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Kuby o pomocy prawnej w sprawach rodzinnych, cywilnych i karnych z 1982 r. (Dz.U. 1984, Nr 47, poz. 247), art. 44 lit. a Umowy między RP a Arabską Republiką Egiptu

O znaczeniu przeszkody obywatelstwa, bez względu na fakultatywny lub obligatoryjny sposób jej ujęcia i wadze, jaką się do niej przywiązuje, świadczy fakt umieszczenia jej w treści konstytucji niektórych państw. Do grupy tej należą: Portugalia, Brazylia, Ekwador, Honduras, Panama, Peru, Kolumbia, Afganistan, Irak, Jordania, Etiopia czy Libia. Natomiast w Konstytucjach Malty, Hiszpanii, Włoch i Słowenii zawarto klauzulę o możliwości wydania własnego obywatela, gdy tak stanowi umowa międzynarodowa¹⁰.

Od 1997 r. Polska znalazła się w grupie państw, które zakaz wydawania własnych obywateli ujęły w Konstytucji RP. W polskim prawie wewnętrznym bezwzględny zakaz ekstradycji obywatela polskiego został zamieszczony w pierwotnej wersji art. 55 ust. 1 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.¹¹ Mimo propozycji ustanowienia wyjątku od tego zakazu, poprzez wprowadzenie zastrzeżenia „jeżeli umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej”, zakaz ten początkowo nie został osłabiony żadną klauzulą czy warunkiem¹².

Sytuację diametralnie zmieniła konieczność wdrożenia do krajowego porządku prawnego Decyzji ramowej Rady z 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania oraz procedur przekazywania między Państwami Członkowskimi¹³ zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z 26 lutego 2009 r.¹⁴ W pierwszej kolejności nastąpiło to w drodze nowelizacji Kodeksu postępowania karnego (Kpk), dokonanej ustawą z 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karne-

o pomocy prawnej w sprawach karnych, przekazywaniu osób skazanych i ekstradycji z 1992 r. (Dz.U. 1994, Nr 34, poz. 128), art. 54 Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach rodzinnych, cywilnych i karnych z 1993 r. (Dz.U. 1995, Nr 55, poz. 289) czy art. 4 ust. 1 lit. a Umowy między RP a Republiką Indii o ekstradycji z 2003 r. (Dz.U. 2005, Nr 156, poz. 1304).

¹⁰ Por. art. 43 ust. 1 Konstytucji Malty, art. 13 ust. 3 Konstytucji Hiszpanii, art. 26 Konstytucji Włoch, art. 47 Konstytucji Słowenii, sejm.gov.pl (31.10.2021); zob. także A. Zwierzyńska, *Instytucja ekstradycji w konstytucjach wybranych państw współczesnych*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2003, z. 1, s. 27–28 oraz P. Bogdanowicz, *Niekonstytucyjność europejskiego nakazu aresztowania*, „Palestra” 2005, nr 3–4, s. 68–69.

¹¹ Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483 ze zm.

¹² Zob. Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego 1997, nr XV, s. 123–124 oraz nr XVI, s. 26–27.

¹³ Dz. Urz. WE 2002, nr L190, s. 1.

¹⁴ Dz. Urz. UE 2009, nr L81, s. 24.

go oraz ustawy-Kodeks wykroczeń¹⁵. W drugiej kolejności, na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 27 kwietnia 2005 r.¹⁶, poprzez nowelizację Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., dokonaną ustawą z 8 września 2006 r. o zmianie Konstytucji RP¹⁷.

W uzasadnieniu wskazanego wyroku TK, stwierdzono, że art. 607t § 1 Kpk, w zakresie, w jakim zezwala na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego Unii Europejskiej (UE) na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, jest niezgodny z art. 55 ust. 1 Konstytucji RP.

Jedną z kwestii do jakich odniósł się Trybunał, jest instytucja obywatelstwa europejskiego, uzasadniająca, zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny, wyłączenie zakazu ekstradycji własnych obywateli wobec państw członkowskich UE, poprzez zastosowanie dynamicznej wykładni art. 55 ust. 1 Konstytucji RP¹⁸.

Trybunał Konstytucyjny zauważył, że niezależnie od dającego się zaobserwować powszechnego zjawiska ograniczania roli obywatelstwa państwowego w determinowaniu statusu prawnego jednostek, bez odpowiedniej zmiany przepisów Konstytucji RP, która z obywatelstwem wiąże określone konsekwencje prawne, nie jest możliwa jej modyfikacja w drodze wykładni (pkt 4.3 uzasadnienia).

Zmiana ustawy zasadniczej, spełniająca wymóg prawidłowej implementacji decyzji ramowej, mogła przybrać dwie formy, skreślenia art. 55 Konstytucji RP, pozostawiając materię ekstradycyjną regulacji o randze ustawy, tak jak wcześniejsze polskie Konstytucje z 1921 r., 1935 r. i 1952 r., lub „odpowiedniej” zmiany treści Konstytucji. Ustawodawca zdecydował się podążyć drogą zmiany Konstytucji RP i w konsekwencji ustawą z 2006 r. uchwalono nowelizację art. 55¹⁹.

¹⁵ Dz.U. 2004, Nr 69, poz. 626.

¹⁶ Wyrok TK z 27 kwietnia 2005 r., sygn. akt P 1/05 (Dz.U. 2005, Nr 77, poz. 680).

¹⁷ Dz.U. 2006, Nr 200, poz. 1471.

¹⁸ Zob. M. Rams, *Zasada efektywnego obywatelstwa jako próba odejścia od systemu standardowych przeszkód ekstradycyjnych w kontekście zwiększenia efektywności wykonywania europejskiego nakazu aresztowania*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2008, z. 2, s. 127 i 130–131; D. Harasimiuk, *Obywatelstwo UE: element tożsamości narodowej, europejskiej czy jedynie dodatkowy status obywateli państw członkowskich?*, „Ius Novum” 2017, nr 11(3), s. 122–142.

¹⁹ Zob. L. Brodowski, *Problemy konstytucyjne państw członkowskich Unii Europejskiej w związku z europejskim nakazem aresztowania*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, Seria prawnicza, Prawo 13”, Rzeszów 2013, nr 78, s. 17–33.

W świetle wprowadzonych zmian nadal, co do zasady, ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana²⁰, chyba, że zachodzą przesłanki określone w ust. 2 i 3 art. 55. Mocą art. 55 ust. 2 ekstradycja obywatela polskiego jest dopuszczalna na wniosek innego państwa lub sądowego organu międzynarodowego, jeżeli możliwość taka wynika z ratyfikowanej przez Polskę umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Polska jest członkiem, pod warunkiem, że czyn objęty wnioskiem o wydanie został popełniony poza terytorium RP oraz stanowił przestępstwo lub stanowiłby przestępstwo, według polskiego prawa, w razie jego popełnienia na terytorium Polski, zarówno w czasie jego popełnienia jak i w chwili złożenia wniosku.

Zgodnie z art. 55 ust. 3 warunki te nie muszą być spełnione w odniesieniu do zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennej lub zbrodni agresji, w przypadku, gdy ekstradycja ma nastąpić na wniosek sądowego organu międzynarodowego powołanego ratyfikowaną przez Polskę umową międzynarodową, jeśli te przestępstwa są objęte jego jurysdykcją.

Konkludując powyższe rozważania, można wysunąć wniosek, że w świetle umów międzynarodowych regulujących obrót ekstradycyjny, którymi związana jest Polska, przesłanka niedopuszczalności ekstradycji obywatela polskiego coraz częściej zyskuje fakultatywny charakter. Powyższe założenie wydaje się potwierdzać wyrok TK z 21 września 2011 r. zainicjowany skargą konstytucyjną w sprawie Umowy między RP a Stanami Zjednoczonymi o ekstradycji z 1996 r.²¹, w którym Trybunał podkreślił, że ekstradycja jest dopuszczalna nie tylko w sytuacji, gdy umowa zobowiązuje do wydania obywatela, ale także wówczas gdy jej postanowienia jedynie przewidują taką możliwość²². Podsumowując, należy stwierdzić, że ekstradycja obywatela polskiego jest możliwa, gdy normy ratyfikowanej umowy międzynarodowej kwalifikują obywatelstwo jako fakultatywną przeszkodę wydania²³.

²⁰ Por. art. 55 ust. 1 ustawy (Dz.U. 2006, Nr 200, poz. 1471); art. 604 § 1 pkt 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kpk (t.j. Dz.U. 2021, poz. 534, 1023).

²¹ Dz.U. 1999, Nr 93, poz. 1066.

²² Zob. treść wyroku sygn. akt SK 6/10, trybunal.gov.pl (5.11.2021).

²³ Zgodnie z danymi uzyskanymi w Ministerstwie Sprawiedliwości, w latach 2012–2020, odmówiono ekstradycji 13 obywateli polskich, natomiast zgoda na ekstradycję została wydana w stosunku do 10.

III.

W umowach ekstradycyjnych można spotkać również klauzulę fakultatywną, pozostawiającą uznaniu każdej z umawiających się stron wyrażenie zgody lub odmowę na ekstradycję własnych obywateli. Przykładem takiej regulacji jest art. 6 ust. 1 lit. a Europejskiej Konwencji o ekstradycji z 13 grudnia 1957 r., która przyjmuje generalną zasadę, że żadne państwo nie ma obowiązku wydania własnego obywatela²⁴.

W grupie umów dwustronnych, którymi związana jest Polska przykładu dostarcza treść art. 4 Umowy między RP a Stanami Zjednoczonymi o ekstradycji z 10 lipca 1996 r., mocą którego strony uznały, że „organ wykonujący w Państwie wezwanym będzie mógł dokonać wydania własnych obywateli, jeżeli według jego uznania będzie to właściwe i możliwe”²⁵. Postanowienia podobnej treści zawiera także art. 3 ust. 2 Umowy o ekstradycji między RP a Australią z 3 czerwca 1998 r.²⁶ czy art. 6 ust. 1 Umowy pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Argentyńską o ekstradycji z 5 grudnia 2019 r.²⁷

Interesujące rozwiązanie kwestii obywatelstwa, w aspekcie ewentualnej ekstradycji, proponuje Szwajcaria, której obywatel może zostać ekstradowany pod warunkiem wyrażenia na nią zgody na piśmie²⁸.

Umowa między UE a Republiką Islandii i Królestwem Norwegii w sprawie procedury przekazywania osób pomiędzy państwami członkowskimi UE a Islandią i Norwegią z 28 czerwca 2006 r., przewiduje prawo do składania oświadczeń o odmowie wykonania europejskiego nakazu w przypadku, gdy dotyczy on własnego obywatela, a także stanowi o możliwości odmowy wyrażenia zgody na tranzyt własnego obywatela przez terytorium swojego państwa²⁹.

Interesującą formą, która może znaleźć zastosowanie w przypadku ekstradycji własnego obywatela jest forma „wydania warunkowego”, występująca w dwóch wariantach.

²⁴ Dz.U. 1994, Nr 70, poz. 307.

²⁵ Dz.U. 1999, Nr 93, poz. 1066.

²⁶ Dz.U. 2000, Nr 5, poz. 51.

²⁷ Tekst Umowy dostępny na stronie: <https://traktaty.msz.gov.pl/umowa-1> (17.01.2022).

²⁸ W państwach skandynawskich występuje tzw. „podwójny standard”, wprowadzający zakaz ekstradycji własnych obywateli do państw obcych, a dopuszczalność ekstradycji, gdy wniosek kieruje państwo nordyckie, M. Płachta, *Zakaz ekstradycji...*, s. 38.

²⁹ Dz.Urz. UE 2006, nr L292, s. 2.

Pierwszy z nich polega na tym, że państwo przychyliła się do wniosku o ekstradycję złożonego przez obce państwo i wydaje swojego obywatela, w celu przeprowadzenia postępowania i osądzenia go, ale pod warunkiem przekazania skazanego z powrotem do państwa obywatelstwa, w celu wykonania kary (np. Holandia)³⁰.

Forma ta jest również dopuszczalna na mocy odpowiednich uregulowań decyzji ramowej w sprawie ENA z 2002 r. Co do zasady wymieniona decyzja nie przewiduje odmowy wydania ze względu na obywatelstwo,³¹ a realizacja ENA obywatela lub osoby stale przebywającej na terytorium państwa, do którego zwrócono się z takim wnioskiem, zgodnie z art. 5 ust. 3, może być uzależniona od udzielenia gwarancji, że po przeprowadzeniu postępowania, osoba ta zostanie przekazana z powrotem do państwa wykonania nakazu, w celu odbycia orzeczonej kary pozbawienia wolności lub wykonania środka zabezpieczającego.

Art. 4 ust. 6 decyzji, zawiera fakultatywną możliwość odmowy wykonania nakazu gdy osoba której dotyczy wniosek, jest obywatelem państwa wykonującego nakaz lub w tym państwie stale przebywa, a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym.

Organ sądowy może więc odmówić wykonania nakazu, wydanego w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, w dwóch sytuacjach, gdy osoba, której dotyczy wniosek jest obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub gdy osoba ta stale przebywa w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

Drugi wariant wydania warunkowego opiera się na zasadzie wzajemności. Taką formę przewidują państwa skandynawskie (Dania, Szwecja i Finlandia), które wydają własnych obywateli, pod warunkiem gwarancji wzajemności ze strony państwa wzywającego³².

³⁰ DJ. Paridaens, *The Extradition of Nationals According to Dutch Law*, „Revue Internationale de Droit Penal” 1991, no. 62, s. 515.

³¹ Zob. Z. Deen-Racsmay, R. Blekxtoon, *The Decline of the Nationality Exception in European Extradition? The Impact of the Regulation of (Non-)Surrender of Nationals and Dual Criminality under the European Arrest Warrant*, „European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice” 2005, no. 13, s. 317–363.

³² M. Płachta, *Konwencja Unii Europejskiej z 1996 roku o ekstradycji*, „Studia Europejskie” 1999, nr 1, s. 88–89.

IV.

Konkludując powyższe rozważania należy stwierdzić, że Polska znalazła się w grupie państw, które kwestię ekstradycji obywatela regulują w Konstytucji RP, statuując co do zasady jej niedopuszczalność za wyjątkiem odmiennych uregulowań w tym zakresie wynikających z ratyfikowanej przez Polskę umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Polska jest członkiem, pod warunkiem, że czyn objęty wnioskiem o wydanie został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz realizuje zasadę podwójnej karalności czynu³³, z uwzględnieniem wyjątków wskazanych art. 55 ust. 3 Konstytucji RP.

Na mocy art. 607 t § 1 Kpk, wprowadzono instytucję warunkowego wydania obywatela ale tylko w odniesieniu do trybu europejskiego nakazu aresztowania, a więc uproszczonej formy wydania³⁴, nie stanowiąc wprost o takiej możliwości w odniesieniu do klasycznej ekstradycji (art. 604 § 1 pkt 1). Z uwagi na powyższe można więc wysunąć wniosek, że warunkowa ekstradycja obywatela polskiego (z wyłączeniem ENA), będzie dopuszczalna tylko w przypadku, gdy taka możliwość wynika z ratyfikowanej przez Polskę umowy międzynarodowej.

Mając na względzie, że formuła warunkowego wydania własnych obywateli wydaje się być zadowalającym kompromisem pomiędzy państwami, które wydają swoich obywateli a państwami, które zdecydowanie tego nie praktykują, a ponadto, powszechne wprowadzenie tej formy, pozwoliłoby na ujednolicenie podejścia do problemu wydawania własnych obywateli, zapewniając jednocześnie państwu wzywającemu poczucie wymierzenia sprawiedliwości, a ekstradowanemu odbycie kary w państwie ojczystym i tym samym zwiększenie prawdopodobieństwa jego resocjalizacji, należałoby postulować stosowną zmianę polskich regulacji w tym zakresie.

Bezspornym pozostaje fakt, że każdemu obywatelowi przysługuje prawo do opieki ze strony ojczyzny, a ojczyźnie prawo zwierzchnictwa personalnego nad swoim obywatelem. Jednak prawo zwierzchnictwa personalnego nie po-

³³ Szerzej L. Brodowski, *Zasada podwójnej karalności czynu w kontekście ekstradycji*, „Studia Prawnicze KUL” 2015, nr 1(61), s. 31–58.

³⁴ Szerzej np. L. Brodowski, *Mechanizm uproszczonej procedury ekstradycyjnej*, [w:] *Prawo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. I. Kraśnicka, Warszawa 2020, s. 357–371.

winno skutkować bezwzględnym zakazem ekstradycji obywatela, ponieważ uniemożliwia skuteczną walkę z przestępczością. Teza ta odmawia racjonalności wszelkim argumentom, za wyjątkiem tych o zabarwieniu emocjonalnym, które wynikają z zasady obowiązku wierności państwa wobec obywateli, czy narodu, jako „sędziego naturalnego”, przemawiającym za bezwzględnym zakazem ekstradycji obywatela³⁵.

Z przedstawionych rozważań wynika, że chociaż nadal brak jest jednolitej praktyki w kwestii wydawania własnych obywateli, coraz częściej przeszkoda obywatelstwa jest traktowana, jako fakultatywna, albo wręcz całkowicie eliminowana z uregulowań prawa wewnętrznego i postanowień umów ekstradycyjnych. Ujęcie przeszkody obywatelstwa w formie klauzuli fakultatywnej, pozostawiającej uznaniu każdej ze stron wyrażenie zgody na ekstradycję lub jej odmowę, w przypadku, gdy wniosek ekstradycyjny dotyczy obywatela państwa wezwanego, bądź warunkowe wydanie obywatela umożliwia ściślejszą współpracę w sprawach karnych i chroni interes wymiaru sprawiedliwości, przemawiający za rozpatrzeniem sprawy przez sąd właściwy ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa, implikując tym samym skuteczną współpracę w zakresie zwalczania przestępczości.

Literatura

- Bassiouni M.C., *International Extradition: United States Law and Practice*, New York 2007.
- Bogdanowicz P., *Niekonstytucyjność europejskiego nakazu aresztowania*, „Palestra” 2005, nr 3–4.
- Brodowski L., *Problemy konstytucyjne państw członkowskich Unii Europejskiej w związku z europejskim nakazem aresztowania*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, Seria prawnicza, Prawo 13”, Rzeszów 2013, nr 78.
- Brodowski L., *Zasada podwójnej karalności czynu w kontekście ekstradycji*, „Studia Prawnicze KUL” 2015, nr 1(61).
- Brodowski L., *Mechanizm uproszczonej procedury ekstradycyjnej*, [w:] red. I. Kraśnicka, *Prawo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, Warszawa 2020.
- Deen-Racsmány Z., Blekxtoon R., *The Decline of the Nationality Exception in European Extradition? The Impact of the Regulation of (Non-)Surrender of Nationals and Dual*

³⁵ M. Płachta, *(Non-)Extradition of Nationals: A Neverending Story?*, „Emory International Law Journal” 1999, no. 13, s. 77.

- Criminality under the European Arrest Warrant*, „European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice” 2005, no. 13.
- Harasimiuk D., *Obywatelstwo UE: element tożsamości narodowej, europejskiej czy jedynie dodatkowy status obywateli państw członkowskich?*, „Ius Novum” 2017, nr 11(3).
- Knypl Z., *Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 1975.
- Mozgawa-Saj M., *Ekstradycja w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2015
- Paridaens D.J., *The Extradition of Nationals According to Dutch Law*, „Revue Internationale de Droit Penal” 1991, no. 62.
- Płachta M., *Jurysdykcja państwa w sprawach karnych wobec cudzoziemców*, „Studia Prawnicze” 1992, z. 1–2.
- Płachta M., *Zakaz ekstradycji obywateli polskich w Konstytucji i nowym kodeksie postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 3.
- Płachta M., *Konwencja Unii Europejskiej z 1996 roku o ekstradycji*, „Studia Europejskie” 1999, nr 1.
- Płachta M., *Ekstradycja na trzy sposoby*, „Rzeczpospolita” 2005, nr 64.
- Płachta M., *Prawne zagadnienia ekstradycji Edwarda Mazura*, „Palestra” 2008, nr 5–6.
- Pudzianowska D., *O istocie instytucji prawnej obywatelstwa*, „Studia Biura Analiz Sejmowych” 2015, nr 4(44).
- Rams M., *Zasada efektywnego obywatelstwa jako próba odejścia od systemu standardowych przeszkód ekstradycyjnych w kontekście zwiększenia efektywności wykonywania europejskiego nakazu aresztowania*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2008, z. 2.
- Shearer I.A., *Extradition in International Law*, Manchester 1971.
- Wielka encyklopedia prawa*, t. IV, *Prawo międzynarodowe publiczne*, red. J. Symonides, D. Pyć, Warszawa 2014.
- Wierzbicki B., *O azyloch i ekstradycji przestępców*, Warszawa 1982.
- Wierzbicki B., *Zagadnienia współpracy państw w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości*, Białystok 1986.
- Williams S.A., *Nationality, Double Leopardy, Prescription and Death Sentence As Bases for Refusing Extradition*, „International Review of Penal Law” 1991, no. 62.
- Zwierzyńska A., *Instytucja ekstradycji w konstytucjach wybranych państw współczesnych*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2003, z. 1.